

ПОСТМОДЕРНІЗМ ЯК СУЧАСНА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА РЕАЛЬНІСТЬ

Постол А.А. (м. Запоріжжя)

У статті розкривається сутність постмодернізму як сучасної соціокультурної реальності, висвітлюються його прояви і характеристики, вплив на націю-державу як суспільно-політичний проект модерної доби, трансформація влади у постсучасних умовах та її наслідки для національної ідентичності, виникнення множинних лояльностей, та структурування суспільства, виявляється зв'язок постмодернізму і глобалізації.

Ключові слова: *постмодернізм, модерн, постсучасність, глобалізація, соціальні зміни, невизначеність, фрагментарність, ризик, нація-держава, влада, ідентичність, плюралізм, поліцентричність.*

Вступ

Сучасний світ, в якому ми живемо в останні десятиліття, докорінно відрізняється від тих ідеалів до яких прямувало людство протягом останніх двох століть. Сьогоднішній світ має багато назв в різних теоріях, однією з яких є постмодерний світ. Таку назву він отримав через особливий стан культури, суспільства і науки, який Ж.-Ф.Ліотар у 70-ті роки ХХст. позначив як «стан постмодерну», тобто такий стан, що логічно витікає з процесів Модернізму, як реакція на кризу його ідей, через що деякими дослідниками і характеризується як сучасний цивілізаційний злам. Виявлення сутності та основних рис постмодернізму як характеристики сучасного стану суспільства є **метою** статті, а висвітлення соціально-політичних зрушень, які відбуваються при перетворенні модерного суспільства на постмодерне, постсучасне, «метамарфоз» держави, трансформацій влади, змін у системі цінностей, ідентичності та структурування суспільства за умов глобалізації – становлять **завдання дослідження**. При цьому **об'єктом** виступає сучасна суспільно-політична дійсність, а **предметом** – соціальні зміни, що відбуваються у сучасному глобалізованому соціумі, їх конкретні прояви у соціально-політичній сфері та відмінність їх сучасного змісту і форми від їх змісту, форм і властивостей на попередньому етапі розвитку суспільства.

Обговорення проблеми

Характеризуючи постмодерн, сучасні суспільствознавці позначають його і як новий історичний етап розвитку соціуму, і як час інтенсивного прояву суспільних і природних проблем нової якості. Проявляючись чимдалі, тим більш виразно в різних сферах буття соціуму, цей феномен в останні десятиліття спричинив широкі дискусії, породив нові концепції і теорії. В сучасній літературі постмодернізм розглядається у різних його проявах. Так, постмодернізм визначається як нова тенденція в культурному самоусвідомленні західних суспільств, яка характеризується відходом від ідей і цінностей попередньої доби, таких як ідея прогресу, послідовного розвитку свободи, емансипації особистості, великої мети, універсальності

знань, індустріально-технічного розвитку тощо. Разом з тим, під постмодерном сьогодні розуміють глобальний стан цивілізації останніх десятиліть, який характеризується великою кількістю невизначеностей в усіх сферах життєдіяльності, що свідчить про катастрофічний, неспокійний стан планети. Також постмодернізм проявляється як новий напрям у соціальній теорії, що намагається пояснити явища і процеси, які відбуваються останнім часом у соціальній дійсності і формують «постсучасну» реальність у вигляді постмодерного, постіндустріального суспільства, а також визначити стратегії, цілі і завдання подальшого розвитку людства, адже духовно-культурний арсенал модерну вичерпав себе. Дослідники постмодернізму, серед яких А.Тойнбі, А.Етціоні, Р.Інглхарт, Ж.-Ф.Ліотар, Ч.Дженкс, З.Бауман, Д.Белл, М.Хайдегер, Ігаб Гассан, В.Вельш, П.Козловскі, О.Панарін, В.Воронкова, В.Горбатенко, Д.Затонський, Н.Терещенко, Т.Шатунова та ін. розглядають постмодернізм з різних позицій і відмічають його прояви в економічній сфері, в політиці, в мистецтві, в літературі, у кінематографі, музиці, архітектурі, театрі, моді, способі життя, технологіях, подорожах тощо. Зокрема, З.Бауман, Д.Белл та Ю.Хабермас трактують постмодернізм як результат політики та ідеології неоконсерватизму, для якого характерний естетичний еkleктизм, фетишизація предметів споживання та інші риси постіндустріального суспільства. Як загальний культурний знаменник другої половини ХХ ст., як унікальний період, в основі якого покладена специфічна парадигмальна настанова на сприйняття світу як хаосу, подають постмодернізм В.Вельш, Ж.-Ф.Ліотар, І.Гассан. У широкому розумінні визначає постмодернізм як механізм зміни однієї культурної епохи іншою, У.Еко, позначаючи його як відповідь модернізму. Г.Хоффман та Р.Кунов розглядають постмодернізм як самостійний напрям у мистецтві, як художній стиль, який означає радикальний розрив з парадигмою модернізму. В.Воронкова стосовно постмодернізму зазначає: «це пошук нових форм відносин людини зі світом нових цінностей та нових критеріїв. Постмодернізм несе в собі не лише проблему вичерпаності попереднього типу мислення, а значить і культури, яка проіснувала десятки століть, але і проблему пошуку того, що буде далі, пошуку нових принципів майбутньої культури. Сила постмодерністського мислення саме у визнанні культурного постмодернізму, який відкриває простір для відкритого діалогу, звільняє від догматизму» [5, с.265]. Постмодернізм позначають також як епоху, що прийшла за європейським Новим часом, однією з характерних рис якого була віра у прогрес і всемогутність розуму. Надлом ціннісної системи Модерну спричинив руйнування євроцентричної картини світу і утворення глобального поліцентризму, а модерністська віра у розум поступилась місцем інтерпритативному мисленню. За такого стану вважається, що «вічні цінності» створюють перепони для творчої реалізації, системність і узгодженість концепцій замінює дискурс, а будь-які прояви порядку підлягають негайній деконструкції. Слід відмітити, що дослідники постмодернізму звертають увагу на те, що подібні зміни епох

(«постмодернізми») відбувались і раніше, але сучасний постмодернізм має безпрецедентно глобальний характер. Пояснення цього науковці знаходять як у зміні типу мислення від класичного до некласичного та постнекласичного, що впливає на глибинні засади соціуму і перетворення його соціальної структури, так і у науково-технічному прогресі і розвитку інформаційно-комунікаційної сфери. Виходячи з цього, сучасний стан соціального організму виявляється результатом виконання розвиненим західним світом завдань і реалізації ідей індустріальної доби та пошуку ідей, цінностей, цілей і завдань наступної, постіндустріальної, постмодерної доби. Тобто, ситуація постмодерну є наслідком надзвичайної активності модерну, в якій виникають умови, коли «предмет повстає проти людського впливу», відповідаючи на нього протидією, через що всі модерні проекти приречені на поразку. Постмодерністська суспільно-політична реальність відторгує й такі, притаманні попереднім часам, надто ж модерну, феномени, як усталена ціннісна орієнтація, нормативність, впорядкованість, суспільна організованість, прагнення досягти кінцевої мети тощо, а тому характеризується невизначеністю, хаотичністю, розгубленістю, розосередженням. Заперечення ідеології і практики тоталітаризму, насилля, війни породжує прихильність і визнання цінностей плюралізму, діалогу, дискурсу, миру, конкуренції ідей тощо. На цьому тлі посилюється політична участь, потреба у самовираженні людини, що суттєво відрізняє нову епоху від модерної, де політична активність зводилась до голосування. Досліджуючи таку суперечливу сучасну соціальну реальність, представлену як постмодерн, В.Горбатенко пише, що його основними рисами є «відкритість, фрагментарність, визволення, плюралізм, руйнування зцентрованої структури, еkleктичність, іронія, пародія, пастіш, саморефлексійність, кітч, гра. З постмодернізмом також асоціюються невизначеність, відсутність канонів, карнавалізація, перфоманс, взаємодія» [6, с.278].

Причина такого стану, на думку О.Панаріна, у зупинці продукування ідей і стимулів, у ослабленні політичної систем, яка є не лише сукупністю інститутів, а й полем очікувань, установок, ідентифікацій [8, с.102]. Інший дослідник - З.Бауман, відповідаючи на питання «як дійшло до такого?», говорить, що це, перш за все, є наслідком «припинення пошуків згуртованих цілісностей по типу «суспільства», визначеного Парсонсом «як сфера принципової координації»» [4, с. 75]. Відмічаючи велику кількість причин цього і множину підходів до трактування ґрунтовних соціальних змін, якими просякнута сучасна суспільна реальність, Бауман зазначає наступне: «по-перше, всезагальність, універсальність проекту потребує влади з універсальними претензіями. Такої влади поки не видно. Ерозія та послаблення державної влади ... поглиблюється щодня. Засоби для встановлення та підтримки штучного порядку, що спирається на законодавство та державну монополію на засоби примусу, лояльність обивателів та нормування їх поведінки, нині не виглядають такими першочерговими й обов'язковими, як на початку фази процесу

Постмодернізм як сучасна суспільно-політична реальність

«осучаснення» (модернізації), коли потрібно було заповнити нормативну пустоту після розпаду місцевих общин, ломки механізмів сусідського контролю та осміювання традицій. Регулярність людських учинків, збереження і відтворення рутини спільного життя чудово обходяться сьогодні без дрібязкового втручання держави. З насущними потребами, які колись потребували трудомісткого забезпечення загальної згоди за допомогою залякування упереміж з ідеологічною індоктринацією тепер справляється ринок, який нічого так не боїться, як одноманітності схильностей, смаків та вірувань. Замість нормативного регулювання поведінки обивателя – зваблення споживача; замість насадження ідеології – реклама; замість легітимації влади – прес-центри і прес-бюро... По-друге, всі ми на власному досвіді мали множину приводів, щоб втратити повагу до проектів досконалого суспільства. ... Не та або інша конкретна держава втратила авторитет, але держава як така, влада як така, а головне – втратив силу улюблений заклик будь-якої держави з інженерними претензіями: терпіти сьогодні заради щасливого майбутнього... По-третє, сучасну цивілізацію здолали внутрішні суперечки, з якими вона народилась і яких не могла позбутись ...» [4, с.72-74]. Таку позицію відомого постмодерніста поділяють й інші науковці, які також відмічають завершення історичного етапу, коли суспільство ототожнювалось з національною державою, утворюючи, як здавалось, міцну цілісність, нації-держави мали владу й авторитет, а лояльність громадян до своєї держави багато в чому забезпечувалась державою добробуту. Нездатність останньою виконувати свої основні функції і завдання дискредитує, обмежує дієздатність, робить непотрібною і саму державу, «зменшення» якої і означає добігання кінця проекту Модерну, конститууючого організацію, порядок, раціональність, унормованість, визначеність в усьому і, перш за все, в організації суспільства.

Дійсно, відмінності між епохами модерну і постмодерну призводять до того, що деякі з форм соціальної і політичної організації соціуму за нових умов виявляються анахронічними або потребують переходу на вищий, більш складний рівень, адекватний сучасному стану розвитку глобалізованого соціуму. Так, А.Тойнбі ще у 1946р., визначаючи постмодернізм як якісно новий етап у розвитку західноєвропейської культури, який розпочався наприкінці ХІХст., зазначав, що в політичній сфері це явище проявилось у переході від політики, орієнтованої на національну державу, до політики, що враховує характер міжнародних відносин. Такі трансформації, що спричинили навіть зміну статусу і форми націй-держав у світовій політиці, дуже виразно почали проявлятися в останні два десятиліття ХХ ст. і стали пов'язуватись із процесом глобалізації, який, на думку багатьох вчених, набрав обертів після падіння комуністичної альтернативи. Зокрема З.Бауман вважає, що саме крах комуністичного блоку мав визначальний вплив на поступ глобалізації. Як він зазначає, до 1989 року все у світі мало значення, в основі якого лежав розкол світу на два блоки держав – комуністичний і капіталістичний, протистояння соціалізму і лібералізму. А нині З.Бауман

говорить, що світ «вже більше не одна цілісність, а радше нагадує арену розсіяних і несумісних сил». З огляду ж на те, що глобалізація у буденній свідомості сприймається як стирання кордонів між державами, вона підсилила ефект від дій постмодерних сил, які розхитують підмурки нації-держави, спричинюючи девальвацію у суспільстві цінності держави як уособлення влади, як основного інституту політичної системи, який інтегрує націю і виступає захисником інтересів її громадян. Такі зміни форми, сутності, функцій держави, її місця і ролі в сучасному глобальному світі породили широкі дискусії щодо її майбутньої долі, в тому числі і думки про її зникнення, адже, на переконання гіперглобалістів, у глобалізованому (постмодерному) світі немає місця модерному інституту – державі. Втім, такі переконання гіперглобалістів, на нашу думку, є перебільшеними, оскільки держава, хоча і вимушена поступитись сьогодні владою, авторитетом, проте залишається впливовим гравцем у світовій політиці. Так І.Алексеєнко, хоча і вказує на зменшення ефективності та зростання вразливості держави як традиційного актора міжнародних відносин у конкуренції з новими акторами (ТНК та іншими наддержавними інституціями), але наголошує, що «глобалізація не зумовлює юридичного обмеження державного суверенітету. Навпаки, в силу якісного розвитку міждержавних відносин та інтеграційних процесів, глобалізація збагачує поняття суверенітету за рахунок розвитку об'єктивного складу регулювання міжнародного права» [3, с.355]. А тому слід погодитись з авторкою, що еволюційний розвиток держави як політичного інституту відбуватиметься у напрямку зміни її форм відповідно до вимог сучасного етапу світового розвитку, але ніяк не зникнення.

Зрозуміло, такі «метаморфози» держави супроводжуються падінням авторитету влади, поваги до неї. Місце універсального суб'єкта, здатного до пошуку об'єктивної істини, посідають колективні суб'єкти, групи однодумців, що становлять певні центри влади і спрямовані на протидію надмірним зазіханням інших подібних центрів влади. М.Кастельс таке розпорошення пов'язує з виникненням «влади ідентичностей», що становлять основу (тканину) постмодерного суспільства. Такий процес підкреслює, що постмодерністська свідомість орієнтована на постійне оновлення, пошуки особистісної свободи, для якої консенсус можливий як тимчасовий стан. Вона постійно бореться з ідеологією тотальності задля подолання одноманітності і множення відмінностей, конституюючи плюралістичну основу постмодерного світу. Але наслідком стає певна поверхневність діяльності, екстенсивність замість ґрунтовності і поглиблення. Отже, про постмодерн можна говорити як про фундаментальне зміщення культури-моноліту до мультикультуралізму. Подібні зрушення при дослідженні постмодернізму відмічає і В.Горбатенко: «Постмодерн пронизує усі ланки суспільного життя. У політиці він виявляється в деінституціалізації масового руху протесту, у спонтанних політичних акціях, які залишаються поза межами контролю скільки-небудь сталої організації; у значній перевазі емоційного, ірраціонального над

Постмодернізм як сучасна суспільно-політична реальність

раціональним; у постійному порушенні стабільності, одностайності» [6, с.280]. Посилаючись на Р.Інглхарта, політолог доповнює характеристику постмодерну такими його думками: «...у політичній сфері падає повага до влади, посилюється акцент на участі і самовираженні людини... В суспільстві постмодерну акцент зміщується з голосування на все більш активні форми масової участі. У цьому вони вбачають не самозахист, а особисту цінність. Нарешті, політику постмодерну відрізняє переорієнтація від політичного конфлікту на класовій основі до проблем культури та якості життя» [6, с. 281-282]. Загалом, говорячи про сучасну політичну діяльність, В.Горбатенко дає їй таку характеристику: «Політичній діяльності постмодерністського типу властиві фрагментарність, гра в гуманізм, активність чи лояльність. За цих умов політика перетворюється у різновид підприємництва, де провокуються події, конфлікти, створюються штучні іміджи лідерів, набуває самодостатнього характеру політична реклама» [6, с.278-279]. Тобто зазначене констатує зміну ціннісних пріоритетів в суспільстві, які докорінно змінюють соціально-політичну і духовно-культурну атмосферу, визначають економічні і політичні процеси, а у глобальному масштабі впливають на траєкторію розвитку всього людства. Виходячи з цього, можна стверджувати, що в основі постмодернізації – зсув від цінностей «матеріалістичних», з наголосом на економічній і фізичній безпеці, до цінностей «постматеріальних», з актуалізацією і акцентуванням уваги на питаннях індивідуального саморозвитку і якості життя, які і становлять базис різних ідентичностей.

Таким чином, аналіз сучасної суспільної реальності свідчить, що постмодернізм і глобалізація, «підточуючи» підвалини модерної держави, руйнують національну ідентичність як одну з основ згуртованості суспільства і держави, місце якої займають множинні лояльності, що виявляють розгублені члени суспільства, намагаючись вирішити особисті і суспільні проблеми та реалізувати власні потенції. Така виникаюча атомізованість, фрагментарність, дискретність, плюральність стають іманентними характеристиками трансформованого, вже не модерного суспільства. Цей стан сприяє виникненню різного роду суспільних рухів, партій, організацій, які висувають свої ідеї, розробляють норми, створюють інститути, механізми, на основі яких вибудовують свою політичну практику, створюючи цим власну, окрему суспільно-політичну реальність. Але плюралізм і еkleктичність породжують хибну свідомість, двозначність і брак автентичності. «Кризова ж свідомість» у пошуках істини утворює широкий спектр різних течій, напрямів, шкіл, в тому числі і з префіксами «нео-» і «пост-». Таким чином, «постмодернізм є ареною, на якій самостверджуються різноманітні сучасні ідеології – фемінізм, постструктуралізм, мультикультуралізм, постколоніалізм та ін.» [6, с.272]. Як зазначає Р.Інглхарт, виникають умови, за яких «переважаючими стають цінності постмодерна, які несуть з собою низку різноманітних соціетальних змін, від рівноправ'я жінок до демократичних політичних інститутів та занепаду державно-соціалістичних режимів» [10, с.288]. З огляду на такі

процеси, глобалізація постає постмодерним явищем, а Е.Грін «постмодернізм» і «глобалізацію» називає «близнюками». Отже, у сучасних умовах постмодерністської реальності стає практично неможливим для втілення прагнення представників влади створити цілісну уніфіковану систему управління суспільними процесами, оскільки на фоні зростаючої поліцентричності влади, як відмічає В.Горбатенко, «влада поступово втрачає попередню соціокультурну базу – людей готових іти на будь-які жертви заради втілення волі, що виходить з єдиного центру. В епоху постмодернізму неможливими стають стандартизація, масовізація суспільства. Суспільство нової доби стає поліваріантним, у ньому панують не догми, а дискурс, на зміну очікуванню й надії людини поступово приходять прагматичним розрахунок і віра» [6, с.277-278]. І це, переважно, є наслідком падіння лояльності громадян до своєї нації-держави і держави добробуту – їм нема заради чого жертвувати власними інтересами і переконаннями, адже держава сьогодні мало чим може компенсувати їх прихильність. Суспільство стає атомізованим, повертається, так би мовити, у домодерний стан індивідуалізованого соціуму, де кожен сам приймає рішення, сам несе весь тягар моральних зобов'язань, як і особисту відповідальність за прийняття рішень та свої вчинки. У ситуації постмодерну заперечується і можливість існування єдиного для всіх учасників політичного процесу образу реальності, який можна точно вивчити і пояснити. Численні несподівані, незвичні, неординарні інтерпретації соціальних процесів, з одного, обумовлені середовищем перебування, переконаннями, ідентифікаціями, а з іншого, сприяють формуванню множини варіантів світосприйняття, що визначають поведінку людей, діяльність яких і вибудовує навколишній світ як втілення різних ідей. Тобто, у міру поширення ідей люди починають вірити в них і діяти відповідно до них. Будучи закріпленими у визначених правилах, нормах, інститутах і механізмах соціального контролю, ці ідеї тим самим створюють окрему політичну реальність [6, с.278]. З огляду на відсутність загальної ціннісної основи в умовах постмодерну, що і зумовлює фрагментацію культури і суспільства, девальвацію культурних, загальнолюдських цінностей, розмивання кордонів між елітарною і масовою культурами, поширення гламуру тощо, постмодерн можна вважати однією з форм світорозуміння перехідної епохи. Враховуючи те, що перехідний стан зазвичай завжди відзначається кризовим характером і вражає аксіологічні, ментальні, онтологічні основи суспільства, він породжує кризову свідомість. А тому не можна не погодитись з дослідниками, які відмічають, що подібні переходи-зміни епох супроводжуються соціальною апатією, послабленням волі, дезорієнтацією щодо ідей, цінностей, ідеалів, морально-духовним спустошенням, що врешті може призвести до загибелі цивілізації. Втім, на думку Д.Затонського, подібні «ідеологічні відкати історії» потрібні, щоб вберегти людство від самознищення, яке неодмінно б здійснилось, якби людство завжди перебувало у стані засліпленої модерністської активності [7, с.136]. В такому ключі деякі вчені пропонують розглядати постмодернізм

не як протиставлення модерну, а як взаємодоповнення один одного, як їх діалог, продовження. Зокрема у У.Бека, ця ідея міститься в концепції про другу модерність (це визначення він вважає більш доречним для позначення сучасних соціальних процесів, і вводить його замість раніше використовуваного «постмодерність»). Він вважає, що головною перетворювальною силою, яка радикально змінює світ першої модерності через рефлексивну модернізацію на світ другої модерності, є глобалізація. У.Бек впевнений, що глобалізаційні процеси незворотні, державу добробуту неможливо відродити на національному рівні (хоча можливо відновити на регіональному і європейському рівні), трудове суспільство, оперте на територіальні нації-держави, розпадається на частини, суспільний договір між капіталізмом, державою добробуту і демократією зламано тощо, через що не існує способу уникнути постання суспільства ризику, але при цьому він переконаний, що всі ці процеси йдуть рука-в-руку з процесом індустріальної модернізації, будучи його прямими наслідками, його продовженням.

Пояснюючи свої погляди щодо сутності першої і другої модерності, механізму їх взаємодії і обумовленості, У.Бек пише: «Перший термін я використовую для опису модерності, опертої на суспільства націй-держав, у яких соціальні відносини, мережі та громади розуміються в засадничо територіальному сенсі. Колективні взірці життя, поступу і контрольованості, повної зайнятості та експлуатації природи, що були типовими для цієї першої модерності, сьогодні підірвані п'ятьма взаємопов'язаними процесами: глобалізацією, індивідуалізацією, гендерною революцією, неповною зайнятістю та глобальними ризиками (екологічна криза або крах світових фінансових ринків)» [1, 1-2]. Далі У.Бек акцентує: «Новий різновид капіталізму, новий різновид економіки, новий різновид глобального порядку, новий різновид суспільства й новий різновид особистого життя виникають сьогодні. ... Це не «постмодерність», а друга модерність» [1, 2]. Рефлексивна модернізація, за Беком, що здійснюється за першої національної модерності, сприяє розкриттю її сутності, але в той же час, і змінює, модифікує, трансформує саме суспільство, «підточуючи», тим самим, основу модерного соціуму. «Термін «рефлексивна модернізація», відтак, позначає перехід від першої модерності, замкненої рамками національної держави, до другої, відкритої, сповненої ризику модерності, яку характеризує всезагальна незахищеність. Цей перехід відбувається як продовження «капіталістичної модернізації», яка нині перебуває в процесі скидання оков національної держави та держави добробуту» [2, с.19]. Тобто у другій модерності процес модернізації рефлексивний, а суспільні перетворення, які носять глобальний характер У.Бек, як і З.Бауман, теж пов'язує з трансформацією інституту держави, її суверенітету, держави добробуту, зміною балансу влади на користь «безособових сил» і глобального капіталу. В той же час, спостереження за поєднанням несумісного, взаємодією традицій і новацій, зближенням елітарного і масового, одночасним розгортанням глобального і локального,

раціонального та ірраціонального тощо, підкреслюють не абсолютне протиставлення першої та другої модерності, а поступове перетворення першої модерності на другу, постнаціональну. Як і У.Бек, З.Бауман в останніх своїх роботах для опису сучасного суспільства застосовує поняття не «постмодерність», а «плинна модерність», адже плинна модерність набагато тісніше пов'язана з глобальною добою, в якій не існує стабільних інституцій і стабільних умов, оскільки усе перебуває у процесі. Глобальна доба, з усіма її позитивними і негативними проявами, теж є результатом процесу інформаційно-технологічного і соціального розвитку, етапом єдиного історичного процесу, який розгорнувся з моменту остаточного вичерпання комуністичним блоком потенціалу і ресурсів для ідеологічного протистояння капіталізму, що і спричинило його руйнування, порушивши попередній світоустрій та породивши невизначеність, стихійність, поліцентричність. Отже, якщо довіра й упевненість були основоположними компонентами ранньої модерності, то розпізнавальними знаками плинної модерності слугують ризик і непевність. Втім, суперечності, які породжують сучасні соціальні зміни, на думку дослідників постмодернізму і глобалізації, не є невіршуваними. Більше того, самі ці процеси і «народжують» засоби їх вирішення. Так, проблема атомізації суспільства може вирішуватись засобами глобалізації, здатними поєднувати найвіддаленіше (за допомогою інтернету), в тому числі об'єднати в єдину мережу людей з усіх куточків світу на рівні їх ідентичності. При цьому, за таких «мережних» умов вирішується питання індивідуалізації і колективності. І таких «тандемів» в умовах розгортання постмодерну і глобалізації багато. Серед таких антогонізмів полярних, але однаково необхідних, які людству слід вирішувати просуваючись до постмодернізму, В.Пантін називає лібералізм і соціалізм, західництво і ґрунтовництво, сучасність і традиційність, соціальний прогрес і збереження культури, збереження природи [9, с. 12].

Подібні думки висловлює і І.Гассан, звертаючи увагу на те, що постмодернізм під впливом деколонізації трансформувався у «геополітичну постмодерність» (І.Гассан), що включає боротьбу локалізму й глобалізму, центру та периферії, меншостей і більшостей; конфлікти між маргіналіями, меншинами, фрагментами. При цьому І.Гассан зауважує: «Від того, як ми вирішимо, узгодимо чи просто відреагуємо на ці конфлікти, залежить майбутнє Києва, Інсбрука, Милуокі. Але зробити це можна лише за умов духовної переорієнтації» [6, с.290-291]. А це означає перехід на вищий щабель розвитку всього світового соціуму. Виходячи з цього, можна погодитись з думкою В.Горбатенка, що постмодернізація у політологічному плані може бути визначена як сучасна, більш досконала форма модернізації, що передбачає перехід від традиційного чи сучасного суспільства до постсучасного, - здатного забезпечити собі стабільність, життєздатність і розвиток на основі багатоаспектних підходів з максимальним використанням властивостей окремих індивідуумів, інституційно-інформаційного та соціального потенціалу, оптимального поєднання

традиційних і сучасних цінностей, збереження особливостей і неповторності буття певного соціуму [6, с.291-292].

Висновки

Підсумовуючи розглянуте, можна впевнено сказати, що людство дедалі більше усвідомлює обмеженість технічного прогресу, а також пов'язані з ним ризики і небезпеки. Постмодернізм вдало відбив той граничний стан суспільної свідомості, що передбачає переворот і переоцінку цінностей, трансформацію ідеалів. Добі постмодерну властиві такі соціальні процеси і тенденції як ускладнення системи соціальної ідентичності індивідів та пов'язана з цим індивідуалізація, а також фрагментація соціального цілого та криза традиційних соціальних інститутів. Багатозначність, іронія, несподіваність інтерпретацій, зворотність смислу й оцінок, гра смислами, невизначеність, фрагментарність свідомості і культури, деканонізація, видимість, ілюзія існування замість реалістичності, колажність, перевага інтуїції над раціональністю, образність, метафоричність, невиразність – це далеко не повний перелік рис постмодерну, що проявляються в усіх сферах буття соціуму. У постмодернізмі панує хаос, але, в той же час, все поєднується. А тому, згадуючи вислів «анархія – мати порядку», варто погодитись з думкою В.Воронкової, що «на зміну постмодернізму, який зруйнував всі табу, змішав все у ігровому запалі, який використовує «історичні ілюзії, цинічно посміхається», має прийти час метафізики, ієрархій, абсолюту, граничних цінностей» [5, с.275].

Література

1. Beck, Ulrich (1999). World Risk Society. Cambridge: Polity Press.
2. Beck, Ulrich (2000). The Brave New World of Work. Transl. by P. Camiller. Cambridge: Polity Press.
3. Алексеенко І.В. Національні держави в умовах глобалізації світу (політичні і правові аспекти): Монографія. – К.:Ніжин:ТОВ «В-во «Аспект-Поліграф», 2006. – 360с.
4. Бауман З. Спор о постмодернизме // Социологический журнал. - М., 1994. № 4. С. 70 -79.
5. Воронкова В.Г. Философия. Учебн.пос. / Запорожье: Издательство ЗГИА. 2003. – 358с.
6. Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: Теорія, методологія, практика. — К.: Генеза, 2006. – 400 с.
7. Затонский Д.В. Модернизм и постмодернизм: Мысли об извечном коловращении изящных и не изящных искусств. – Харьков: Фолио; М.: АСТ, 2000. – с.136.
8. Панарин А.С. Политология: Учебник. – М.: Проспект, 1997.
9. Пантин В.И. Ритмы общественного развития и переход к постмодерну // Вопросы философии. – 1998. - №7. – С.12.
10. Р.Инглхарт. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества. // Политология: Хрестоматия / Сост. Б.А.Исаев, А.С.Тургаев, А.Е.Хренов. – СПб.: Питер, 2006. – С.286-301.

Постол А.А. Постмодернизм как современная общественно-политическая реальность

В статье рассматривается сущность постмодернизма как современной социокультурной реальности, освящаются его проявления и характеристики, влияние на нацию-государство как общественно-политический проект современного века, трансформация власти в постсовременных условиях и ее последствия для национальной идентичности, возникновение множественных лояльностей, и структурирование общества, выявляется связь постмодернизма и глобализации.

Ключевые слова: *постмодернизм, модерн, постсовременность, глобализация, социальные изменения, неопределенность, фрагментарность, риск, нация, государство власть, идентичность, плюрализм*

Postol A.A. Postmodernism as modern socio-political reality.

It is shown the essence of postmodernism as modern socio-cultural reality, its demonstration and characteristic, influence on the nation - state as the political project of a modern century, transformation of authority in postmodern conditions and its consequences for national identity; occurrence of a loyalty quantity is considered, comes to light communication of a postmodernism and globalization.

Key words: *a postmodernism, modernist style, post modernity, globalization, social changes, uncertainty, fragmentary, risk, the nation - state, identity, pluralism*